

N.Y.C. TIME

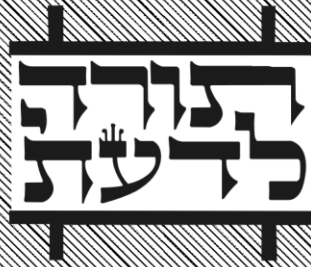
זמן הדלקת נרות - 7:58

סוף זמני ק"ש - 8:49

9:25 -

סוף זמן תפלה - 10:37

דף היומי לש"ק: גיטין ע"ד

בס"ד, עש"ק פ' ואתחנן - שבת נחמו - פרק ג' - שנת תשפ"ג לפ"ק

פרשת ואתחנן

לעבר אחד, והוא היה לעבר אחד, והיה אוהב להקב"ה ועובדו. לכך קורא אותו הקב"ה 'עברי' ו'זרע אברהם אוהבי' (ישעי' מא:ח).

"ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום" (ד:ד). בגמ' (כתובות קיא:) איתא: אמר ר' אלעזר: עמי הארצות אינן חיים וכו' א"ל ר' יוחנן: לא נחא למרייהו דאמרת להו הכי וכו' א"ל: מקרא אחר אני דורש, דכתיב: "כי טל אורות טליך וארץ רפאים תפיל" (ישעי' כו:ט) - כל המשתמש באור תורה, אור תורה מחייהו, וכל שאין משתמש באור תורה - אין אור תורה מחייהו. כיון דחזייה דקמצטער, א"ל: רבי, מצאתי להן תקנה מן התורה, "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום". וכי אפשר לדבוקי בשכינה? וכו' אלא, כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים, והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה.

בספר טללי אורות מובא: בעל קצות החושן (בהקדמה לשב שמעתתא) מבאר באריכות את דברי הגמ' הללו, ומסיים בדברי חז"ל (סנהדרין ז.), אלו שאין להם חלק לעוה"ב וכו' האומר אין תחיית המתים מן התורה.

ולכאורה, מה פשר התוספת 'מן התורה'? די הי' לומר 'האומר אין תחיית המתים', היינו שכופר בתחיית המתים, וכמו שנתבאר שם בגמ' הטעם: הוא כפר בתחיית המתים, לפיכך לא יהי' לו חלק בתחיית המתים.

ואמנם, רש"י שם ביאר ש'האומר אין תחיית המתים מן התורה', היינו "אפילו יהא מודה ומאמין שיחיו המתים, אלא דלא רמיזא תחיית המתים באורייתא - כופר הוא, הואיל ועוקר שיש תחיית המתים מן התורה".

ברם, אפשר לבאר את כוונת המשנה, שאף מי שמודה בעיקר זה של תחיית המתים, אלא טענתו היא 'אין תחיית המתים מן התורה' - אין הוא מאמין כי רק בכח התורה אפשר לזכות לתחיית המתים, אף הוא אין לו חלק לעוה"ב.

"שמור את יום השבת לקדשו כאשר ציוך ה' אלקיך" (ה:יב). ופירש"י, כאשר צוך - במרה. בכתב סופר עה"ת איתא: צריך להבין, למה פרט לנו היכן ואימתי נצטווה.

ונ"ל כי באמת שבת היא לצורך הגוף, שאי אפשר לאדם שיעמול במלאכה תמיד מבלי לשבות יום א' בשבוע. ובמדרש איתא,

"ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום" (ד:ד). בספר דגל מחנה אפרים איתא: יש לומר בזה בדרך רמז על פי הידוע בקריאת שמע יש רמ"ח תיבין כשמצרפין "ה' אלקיכם אמת", ובוה מחיים רמ"ח איברים של אדם בכל יום. וזה יש לומר שמרמז בפסוק: "ואתם" - אותיות 'אמת', "הדבקים בה' אלקיכם" - היינו כשתדבקו תיבת 'אמת' אל 'ה' אלקיכם, ובוה יומשך לכם 'חיים כולכם היום' - היינו בכל יום יום צריך לומר כן.

בספר משלחן גבוה מסופר: כשנתקבל הג"ר אהרצ"ק בקשט לרב בעיר לומז'ה, הוזמן לדרוש בשיבה המפורסמת שבעיר. וכה אמר: הכתוב אומר "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום", ולכאורה הלשון "חיים כולכם היום" אינו מובן - הלוא כל עיקר החיים של תורה הם החיים הנצחיים, ו'היום' מובנו הוא חיים של עכשיו, חיי שעה.

ברם, איתא בגמרא, וכן נפסק להלכה (יו"ד סי' נ"ח סע' ז') שעוף שנפל על פני המים ויש חשש לריסוק איברים, אזי בודקים ורואים אם הולך הוא מעט נגד הזרם, היינו ממורד הנהר לכוון מעלה - אין חוששים לכשרותו, כי ודאי חי ובריא הוא. אבל אם כל הילוכו רק ממעלה שבנהר אל תחתיתו, על כרחך שאין בו חיות ונשברו איבריו, ואשר על כן נסחף הוא עם זרם המים.

זוהי הבחינה גם על מדת החיות של בני אדם בעולמנו, וכזה הוא ההבדל בין אלו שזכו לחיות חיי תורה לבין האחרים. הנה כאשר מביטים אנו על הנוער ברחוב, אלו שאינם מתחנכים על ברכי התורה, נראים חיהם יותר גועשים ורועשים, לעומת בני הישיבות אשר חיים יותר ברוח נמוכה ושקטה. א"כ כיצד מתקיים בהם "חיים כולכם היום"?

אכן המבחן האמיתי הוא עד כמה נכונים הם ללכת נגד הזרם, או להסחף עמו במורד הנהר. זרם החיים של היום-יום הוא כח מושך וזועף. אלו הנערים הרחוקים מתורה נראים יותר חיים, אבל הם בעצם רק נסחפים עם הזרם, ואין בהם הכח לעמוד כנגדו. לא כן אתם בני הישיבות - פנה הגר"א בקשט לתלמידי ישיבת לומז'ה - ההולכים בבטחה כנגד הזרם, הרי אתם מוכיחים בזה חיות ואמיצות רוח יותר מכל. זהו שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום", כי על כן גם 'היום' חייכם יותר חיים, עכ"ל.

ועיין במדרש (ב"ר פר' מ"ב) עה"פ "ויבוא הפליט ויגד לאברם העברי" (בראשית יד:ג), שלדעת ר' יהודה נקרא 'אברם העברי' משום ש'כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחר'. ועיין בתורה שלימה (שם אות נ"ד) שהביא מהפסיקתא רבתי (פ"ג): שבשעה שראה הקב"ה כל אותם הדורות שהיו עכו"ם, ואברהם עמד ופירש מהם ולא הושה להם, אלא היו כולם עכו"ם ואברהם עמד ונתחכם מאליו ועבד הקב"ה, לכך כתב בו "ויגד לאברם העברי" - מהו 'העברי'? שכל העולם כולו

שמשחה ביקש מפרעה שיניח להם לישראל יום א' בשבוע, כי אי אפשר בלאו הכי, ומשה בחר את יום השבת. וזהו שאנו אומרים "ישמח משה במתנת חלקו".

ונ"ל דלכן כתיב "זוכרת כי עבד היית בארץ מצרים" (ה:טו), שע"י שמירת שבת נזכור שהיינו עבדים והיינו שובתים ממלאכה בשבת. אבל באמת אין זה המכוון של השבת, אלא הוא מנוחת הנפש והוא יסוד האמונה ואת היא כי ששת ימים עשה ה' וגו'. והנה אז כשצוה ה' אותנו על שבידת השבת היינו במדבר, והי' כל השבוע שבידת מלאכה, והיו ישראל מתפרנסים בנס והי' שמירת השבת לתכלית הכוונה האמיתית לאות בנינו ובין ה' ית"ש, וכן נשמרהו תמיד בלי שום תערובת כוונה. וזה שנאמר "שמור את יום השבת וגו' כאשר צוך" - לכוונה רצויה כבעת שצוך במרה כן תשמור עתה כנ"ל.

"את ה' אלקיך תירא" (ו:יג). בספר אוצר היהודי (ח"א עמ' 190) איתא: בעיר קעמפנע, אפוא שהי' פעם הרב ר' ישראל יונה לאנדא, בעל מחבר ספר מעין הברכות, בו בזמן בא חזן גדול בעיר, ושמו הי' שמעון. אבל הוא הי' קל שבקלים, והצליח להתמנות לחזן מטעם הקהילה בעיר קעמפנע. והרב הנ"ל לא הי' יכול להחליט ולשית עצות בנפשו אם להתחיל עיי"ז במלחמה עם אנשי ועד הקהילה או לא.

ולכן פנה עיי"ז מכתב לידידו ר' יוסף הצדיק, שהי' אז רב בפוזנא, ושאל לו עצה מה לעשות - אם להתחיל במלחמה בנידון הנ"ל או לחדול ולהחיש. ובמכתב כתב לו בזה הלשון: שמעון זה דורש את כל ה'אתי'ן שבתורה [לאכול' באידיש אומרים 'עסען'] את החזיר את הטריפה ואת הנבילה [כלומר, שאוכל כל מיני טריפות, חזיר, ונבילות וכדומה], כיון שהגיע ל'את ה' אלקיך תירא' פירש, כי איננו ירא שמים. ולכן מה לעשות. ענה לו ר' יוסף הצדיק, "מוטב להעמיד צלם בהיכל ואל ירבה מחלוקת בישראל".

מה עשה הגאון בעל מעין הברכות? התחיל לקרב את החזן מאד, וביקש ממנו בכל פעם שיבוא אליו, ובכל פעם כשבא נתן לו לשתות יי"ש במדה מרובה, וגדושה, עד שנהי' בכל פעם שיכור, והתחיל ברחובות לעשות את העובדות המנוולות שלו. עד שנמאס בעיני כל, וברוב טרחת ויגיעות עד שהצליחו אנשי הקהילה להפטר ממנו. (סיפור זה מובא ג"כ בשו"ת אפרקטא דעניא סי' קס"ה, ובספר שדה צופים על ב"ק מהד' תליתאה עמ' רכ"א בשם ספר גן יוסף).

"את ה' אלקיך תירא ואתו תעבוד ובשמו תשבע" (ו:יג). בספר הדרש והעיון (פ' ואתחנן מאמר מ"ז) איתא: אזכיר כאן מה שראיתי בספר בית יצחק למו"ז מאוה"ג זצלה"ה (ח"ו"מ סי' נ"ג אות י"ב) שדן באחד שנתחייב לישבע איני יודע אם נתחייבתי, ובאמת אינו יודע אם הוא חייב, אמנם הוא מאמין שהתובע איש אמונים, ובודאי לא ישקר, אם יכול לישבע איני יודע. וצידד דאינו יכול לישבע, דכיון שמאמין להתובע, איך ישבע שאינו יודע אם הוא מאמין שלא ישקר התובע, הלוא בזה עצמו הוא יודע שהוא חייב.

ומדמה זאת למציאת אמעריקא, דאטו מי שלא הי' שם ולא ראה אותה בעיניו לא נחשב כיודע שיש אמעריקא? וזה מפאת שמאמין לדברי האומרים שיש אמעריקא, חשוב כראה וידע. והכא נמי אם מאמין לדברי התובע, חשוב כיודע שהוא חייב, ולא יוכל לישבע.

ולדעתי יש לפקפק בזה, ואין הדמיון עולה יפה, דהידיעה ממציאת

אמעריקא היא ידיעה כללית והוה דבר שגלוי וידוע לכל, ודבר הגלוי לכל חשוב כאילו עומד שם, כמ"ש התוס' (יבמות מה: ד"ה מ'), דכיון שידוע לכל שטבלה כאילו עומדים שם דמי. ולכן הידיעה שיש אמעריקא היא ידיעה ברורה ונחשב כאילו הי' בעצמו שם. אבל מה שמאמין שהתובע אינו משקר היא רק אמונה פרטית, שהוא מאמין שזה האיש הוא איש אמונים ולא ישקר, ואין זה עוד בגדר ידיעה, דיוכל להיות שטועה באמונתו.

ועיין בספר דברי שאול עה"ת (מהדו"ת פ' בשלח ד"ה ויאמינו) שהביא בשם הרמב"ם שלשון 'אמונה' לא יפול על דבר שניכר והחוש יעיד עליו, עיי"ש. ומשמע ג"כ דאמונה אינה מורה על ידיעה ברורה, כי במקום שיש ידיעה ברורה אין צורך באמונה. וא"כ זאת שהנתבע מאמין שהתובע הוא איש אמונים ואינו משקר, לא נחשב לידיעה שלא יוכל לישבע שאינו יודע, וכמ"ש.

ועיין במפתחות לס' בית יצחק שם בהגהה הנדפסה מאמו"ר הגאון זצלה"ה, שדחה ג"כ הדמיון ממצייאת אמעריקא שהביא מו"ז מאוה"ג זצלה"ה. אמנם לא העיר מדברי התוס' ביבמות שהבאתי שהמה לזה כראי מוצק.

בענין איסור שירת פסוקים

בסוף הל' תשעה באב (או"ח סי' תק"ס סע' ג') איתא: וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר [לאחר חורבן בית המקדש] וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם, ואסור לשומעם מפני החורבן ואפילו שיר בפה על היין אסורה וכו', וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי הקב"ה על היין.

במג"א (סק"י) איתא: כתוב בליקוטי מהרי"ל, שלא כדין הוא שמשוררין במשתה: "אודך כי עניתני", כי אז התורה חוגרת שק ואומרת: עשאוני בניך כמין זמר, אך בבית הכנסת לרגלים מצוה לומר וכו', עכ"ל. ונראה לי דלא שרי אלא אותם השירים שנתקנו על הסעודה כגון בשבת, אבל פיוטים אחרים - אסור, ועיין בספר חסידים (סי' קע"ו).

ובט"ז שם (סק"ה) כתב בא"ד: וכל שכן שיש עון גדול במה שלוקחים על הסעודה אדם ליצן אחד ועושה שחוק בפסוקים או בתיבות קדושים, אשרי אנוש לא יעשה זאת. ועל זה אמרו: בניך עשאוני ככנור וכו', עכ"ל.

מקור האיסור לעשות שירים מפסוקים הוא בפ' חלק (סנהדרין קא): ת"ר, הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר והקורא פסוק בבית משתאות בלא זמנו מביא רעה לעולם, מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו, רבוננו של עולם, עשאוני בניך ככנור שמנגנים בו לצים וכו', כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר: "ודבר בעתו מה טוב" (משלי טו:כג).

ועיין ברש"י שכתב: הכי גרסינן - הקורא שיר השירים ועושה אותו כמין זמר. שקורא בנגינה אחרת שאינו נקוד בה ועושה אותה כמין שיר, אע"פ שמשיר השירים הוא ועיקרו שיר, אסור לעשותו כמין שיר אלא בקריאתו.

שוב כתב רש"י: הקורא פסוק בבית המשתאות בלא זמנו - במיסב על יינו עושה שחוקותיו בדברי תורה וקורא פסוקים בקול רם לשחק בהם בני המשתה. אבל אם אומר בזמנו על המשתה, כגון שהוא

יום טוב ונוטל כוס בידו ואומר עליו דברי הגדה ופסוקים מעניינו של יום, מביא טובה לעולם.

ויש שמדייקים מרש"י דשיר השירים יש איסור לשנות מהטעמים שלו ואסור אפילו בלא שחוק, ופסוקים אחרים מותר לומר ולשנות מהטעמים שלו, אבל בלא שחוק (עיי' במאמר הרב טובי' פריינד שליט"א בקובץ בית אהרן וישראל - שנה י"א גליון ה' [ס"ה], עמ' צ"ה).

ועיין במהרש"א שכתב דנקט שיר השירים לפי שהספר נקרא שיר השירים ומדובר במשל ומליצה, וא"כ שמא יחשוב המשורר דמותר לעשותו כמין זמר ושיר בעלמא. ולפי"ז משמע דשיר השירים הוא כמו שאר פסוקים, אלא דנקט שיר השירים מטעם הנ"ל.

ביד רמה על סנהדרין (שם) איתא: ת"ר, הקורא פסוק משיר השירים ועושה אותו כמין זמר - אפילו לשורר בו לקב"ה, שלא נותן אלא לקרותו בטעמים שבו ולא דרך זמר (כן הוא ברש"י ובנימוקי יוסף) ויש לפרש דהני מילי מאן דקרי לי' דרך שחוק, אבל מאן דמכוין לשבחי בי' לקב"ה דרך ניגון - שפיר דמי, ומילתא צריכא עיונא.

שוב כותב היד רמה לבאר מה שאחז"ל: "שהתורה חוגרת שק וכו'", וז"ל: דברים הללו דרך משל הם, לפי שהתורה אינה דבר שיש בו חיות ולא דעת, אלא הקב"ה בעצמו מריב ריבה של תורה ומחשבה כאילו היא חוגרת שק. ויש לומר שמדת הדין אומרת לפניו כך ותובעת עלבונה של תורה.

ועיין במסכת כלה (פ"א), שלפי גירסא אחת הקורא פסוק משיר השירים וכו' מביא מבול לעולם [הגר"א גורס: רעה]. ובאבות דרבי נתן (סוף פ"ו) איתא: המנענע קולו בשיר השירים וכו' אין לו חלק לעולם הבא. וכעין זה איתא בתוספתא דסנהדרין (פ"ב ה"ה).

והנה, אף בדגמ' נאמר האיסור רק לגבי שיר השירים [הקורא פסוק של שיר השירים וכו'], בניגוד לאיסור השני שהוזכר בגמ': "הקורא פסוק בבית המשתאות וכו'" דמשמע כל הפסוקים, מ"מ משמע מרש"י דהאיסור קאי על כל פסוק ונקט שיר השירים משום דהוה אמינא דכיון דעיקרו של שיר השירים הוא שיר, ומותר, קמ"ל דאפילו הכי אסור. וטעם האיסור הוא משום שלא ניתנה התורה אלא ללמדה ולקרותה בטעמיה שניתנו לנו במסורת, אבל לא לשיר ולזמר אותה. ולפי זה אין חילוק בין שיר השירים לשאר פסוקי התורה, וכן כתב הראב"ה (ברכות ס"י צ"א).

ובפ' חלק גרס הראב"ה: "הקורא פסוק ועושה אותו כמין זמר וכו'", והשמיט תיבות "שיר השירים", ולפי"ז אין חילוק בין פסוקי שיר השירים לשאר פסוקים, וכן משמע מדברי המהר"ל שהובאו במג"א (סי' תק"ס סק"י) שאסר לשיר "אודך כי עניתני" שהוא מתהילים.

אמנם, במסכת כלה רבתי (פ"א) כתבו לבאר: "הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר", כך: היכי דמי כמין זמר, כגון דזמיר בי' ודעתי' על הרהור.

וכע"ז כתב הגאון יעב"ץ בהגהותיו לש"ס (שנדפסו מכת"י בהוצאת וגשל): נראה דהיינו שמשמש בו לעשות ממנו זמר לתשוקה אילת אהבים ולחבר אותו לשיר עגבים, עכ"ל. מוכח מזה דרק פסוקי שיר השירים נאסרו כמין זמר.

ועיין בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סי' קמ"ב) שכתב: ובעצם רואים אנו שרוב העולם מזמרים נוסחי ברכות וגם פסוקים בכל עניני שמחה אף חסידים ואנשי מעשה, אף שזה ודאי הא מפורש בגמ' לאיסור

ולא ידוע לי טעם נכון, ואולי מפרשים בגמ' דוקא פסוק של שיר השירים שלא יבואו לזלזל בשיר השירים לומר שאינו קדוש אלא הם דברי שיר בעלמא, דלא כרש"י שפירש דנקט שיר השירים לרבותא אע"פ שמשיר השירים הוא ועיקרו שיר אסור לעשותו כמין שיר שמשמע שכ"ש פסוקים של תורה וכל נביאים וכתובים שאסור, אבל אף אם נמצא פירוש כזה הי' לנו לחוש לפרש"י וכ"ה גם בנימוקי"ו, וצ"ע בטעם שמקילין'.

בקובץ בית אהרן וישראל הנ"ל איתא: והנה הרא"ש בברכות מביא דברי הגאונים הא דאמרי' זמרא בפומא אסור ה"מ כגון נגינות של אהבת אדם לחבירו ולשבח יפה ביפיו כדרך שהישמעאלים קורין להם אשע"ר אבל דברי שירות ותשבחות וזכרון חסדיו של הקב"ה אין אדם מישראל נמנע מזאת ומנהג כל ישראל לאומרום בבתי חתנים ובבית המשתאות בקול נגינות ובקול שמחה ולא ראינו מי שמיחה בזאת. ומיד אח"כ מביא את דברי הגמ' בסנהדרין: ת"ר הקורא פסוק שיר השירים וכו' משמע מדבריו דאם יש בזה שירות ותשבחות להקב"ה שרי לזמר הפסוקים.

ועיין בשו"ת או נדברו (ח"א סי' כט-ה) ששאל השואל דבמ"ב סי' תק"ס ס"ק י"ד מביא בשם המג"א דבשבת מותר לשיר רק השירים שנתקנו על הסעודה האם חייבים להקפיד ע"ז אחרי שענינו הרואות שבישיבות לא מקפידים על זה, והשיב אין לנו רק דברי מרן ז"ל במ"ב, ופסק כדברי הגמ"א, ודלא כמו הפוסקים דדרך שירות ותשבחות מותר.

בספר שערי נחמה (עמ' קכ"ח) מובא דבקובץ שערי הוראה הובא שנשאל בעל שו"ת שבט הלוי זצ"ל: המ"ב (סי' תק"ס ס"ק י"ד) מביא את דברי המהר"ל שכתב "שלא כדן הוא שמשוררין במשחה 'אודך כי עניתני' וכה"ג לשמחת מריעות כי אז התורה חוגרת שק ואומרת עשאוני בניך כמין זמר".

ובאג"מ (יו"ד ח"ב סי' קמ"ב) כתב שמסתבר שה"ה לעשות שירים לברכות, תפילות ודברי תורה שבעל פה. וצ"ע על מנהג העולם לשיר שירים כאלה נגד הגמרא.

ולאור הנ"ל נשאל להלכה ולמעשה האם מותר להביא זמר לשיר בחתונה או שאר שמחה של מצוה, שירים עם מילים של פסוקים, או אולי עדיף להזמין נגנים בלי זמר? (עכ"ד השואל).

וענה הגר"ש ואזנר זצ"ל: דעתי העני' כמש"כ בס' אורחות חיים (סי' תק"ס אות ו') ללמד זכות על ישראל דאותה שאמרו בסנהדרין ק"א ובריייתא מס' כלה [עשאוני בניך ככניור וכו'], היינו משום שהוא דרך שחוק והיתול, אבל כשאומרים דרך שבח והודאה להשי"ת, ובפרט אם אומרים גם עם הטעמים של המקרא, גם המהר"ל יודה לזה. וכתב עוד שם בשם ספר אמרי נועם (מועדים ח"ב) שהעתיק תשובה ליישב ג"כ מנהג ישראל אם זה לצורך שירי מצוה והודאה ממש, ויש בזה עכ"פ לימוד זכות להעושים לשם שמים, עכ"ד.

ובשם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א הובא, שפסוקים שגורמים ליראת שמים יש מתירין. [ודוקא מנגינות עדינות, אבל אם המנגינות פרועות שאין מביאות ליראת שמים, אסור].

וכעין זה כתוב בשו"ת להורות נתן (ח"ד סי' מ"ה), שלאחר שמביא הגמ' בפ' חלק ופירש"י, כתב שיש להקל כל שמכוין גם להתעוררות ויש תועלת במה שמשוררים הפסוק או המאמר חז"ל ע"ש שהאריך בזה. ועי' שו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סי' קמ"ב) שנתקשה במנהג העולם גם מדור הקודם לעשות טיפוס עם פסוקים, ותמה דהרי עוברים ב'עשאוני בניך ככניור'.

ועיין בספר לבושה של כבוד (עמ' תתקט"ו) שכותב: ולהנ"ל ניחא דעיקר כוונת יצירת השירים הוי להוסיף בכוונת ובהרגשת האדם בהפסוק שהוא ובכל כה"ג אין בזה איסור. וכנראה הגאון בעל אג"מ ס"ל דבן אדם שאין בו הכח ואין זו תכליתו להלהיב הלב ברגשי הקודש שבעומק נפש היהודי. וגם קרוב הדבר שיש בו גם מבחינה השנית, שכמה פעמים הפסוקים נקראים לקראים בכדי להתאימם להשיר והזמר. וכמה רחוק הוא דבר זה מהנהגה מכובדת עם דברי תורה ותפלה.

ועיין אורחות רבינו (ח"ג אות ע"ו) שמובא שם שבעל הקהלת יעקב זצ"ל הביא ראי' מדאיתא במשנה דיומא (יט:), דכהן גדול בליל יוהכ"פ היו מעסיקין אותו עד זמן השחיטה. ובגמ' אמרו: תנא, לא היו מעסיקין אותו לא בנבל ולא בכנור אלא בפה, ומה היו אומרים? "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו". ופירש"י שם (ד"ה אלא בפה): "היו משוררין לפניו". ש"מ שכאשר משוררים לעורר לעבודת ה' שרי. ומדבריו למדנו חידוש נוסף, דהעיקר הוא התכלית הנרצית משירה זו, ואף שאינו מתכוון כעת לשבח בה להש"ת, מ"מ כיון שמתעורר מזה לעבודת הש"ת שרי, ואין בזה בזיון לתורה.

וכ"כ בשד"ח (אסיפת דינים מערכת ז' אות י"ב) בשם הרב שמן המשחה (הל' תענית סי' ס"ה) שהוכיח מדברי הראשונים שמתור לנגן פסוקים דרך שבח והודאה להש"ת. [אך אפשר שכל הראיה מהגמ' ביומא אינו אלא על פסוקי תהלים, שרבים מהם נתקנו לכתחילה כדי לשוררם בבית המקדש].

בספר ירושתנו (ח"ד עמ' קע"ח) איתא: והנה באגרות משה (שם) דימה ענין זמרה בפה להשמעה בהקלטה, והטעם שמצא לאסור הוא משום "עשאוני בניך ככנור", וע"ז כתב דכשלא נעשה לתענוג אלא רק "להזכיר לו איך שנהגו או בימי חתונתו וכדומה", אין להחמיר אף לבעלי נפש, וסיים שם: "וכ"ש כשנעשה כדי שיהיה נקל לחזור אחר מה

שלמד". ולפי דרכינו למדנו מדבריו שאף הוא שהחמיר לבעלי נפש את שיטת רש"י והנמוק"י שאסרו בכל פסוקים, לא אסר אלא בדרך זמרה ותענוג שבזה יש בזיון לתורה שאומרת עשאוני בניך ככנור, שמנגנין בו לצים ומעמידין אותו לתענוג ולזמרה לשחק בו. ובודאי דשרי כשעושה כן להתעוררות לעבודת ה'.

ודאיתא להכי י"ל דמטעם זה אף באותן קהילות שנהרו מלזמר פסוקים אף לשבח, דיתכן שחששו בהם שמא יבואו לשורר בהם שלא בכוונה הראויה, מ"מ יש לומר שלא היו מונעים לשורר איזה פסוקים בכבוד ראש ובנעימה הראויה, ואף פסוקים משיר השירים. שהרי להאמור אין מקום לאסור אף פסוקי שיר השירים כשמשוררים אותם בכוונה הראויה, דלכאורה נראה דאף בזה"ק שהחמיר בפסוקי שיר השירים במיוחד, מ"מ הגי' מילי כאשר מזמר בהן בבית המשתה, אבל כאשר ישורר בו לעבודת ה' לשבח ולפארו, אדרבה הלא זו שירה מפוארה בכלי מפואר.

ואסיים במה שראיתי משמיה דהגרי"י קניבסקי (תולדות יעקב עמ' קי"ט), כששאלוהו האם מותר לזמר פסוקים, "הקפיד רבינו על השואל וגער בו, באומרו: מוסר אין לומדים וקצת יראת שמים שאפשר לקבל ולהתעורר ע"י שירת פסוקי תפילה ושבח, גם את זה אתה רוצה ליקח, ו[בנין] הדור, מה תהא עליהם".

העולה מכל הנ"ל, דברייתות חלוקות הן אם האיסור לשורר פסוקים הוא מכל התורה או דוקא משיר השירים, דבמסכת כלה רבתי נראה שהאיסור הוא דוקא בשיר השירים דמביא לידי הרהור, אך בגמרא פירשו רש"י וראב"ה וסייעתם דה"ה שאר פסוקים, וכן נפסק במהרי"ל והובא במג"א ובמשנ"ב. אך י"ל דאף לדעת האוסרים לא אסרו אלא בשמחת מרעות, כמ"ש מהרי"ל, אבל כשמכוון לשבח להקב"ה נראה דגם הם מודים דשרי.

לז"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
לז"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
לז"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח

PARSHAS VAES'CHANAN
© COPYRIGHT 2023
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

רבקה בת חנה לרפ"ש

רוחמה ליבא בת רבקה לרפ"ש
פעסא רחל בת דבורה לרפ"ש
צביה חיה בת לאה ברעניא לרפ"ש

“אל תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו
לשמור את מצות ה'” (ד: ב)

“Do not add to that which I command you and do not detract from it, to observe the commandments of Hashem ...”

Hagaon Rav Yehonoson Eibeschutz, Z'T'L, notes that Chazal (Kiddushin 30b) liken the Torah to a life-giving medicine, for it purifies and heals the soul. However, just as a medicine is effective only if it is prepared properly and administered precisely according to the doctor's prescription, so too, the Torah must be followed precisely according to the way Hashem instructed, without adding to it or deleting from it even the slightest bit.

The *Chofetz Chaim, Z'T'L*, compared those who add and detract from the Torah according to their whims to a person who was taking merchandise from a store and dumping it into a river. All of those who observed him were certain that he was crazy. I am not absolutely certain about that - said the Chofetz Chaim - but one thing I am sure of: The person who is throwing out the merchandise is not the owner of the store, and the merchandise is not his. So too, concluded the Chofetz Chaim, one who deviates even slightly from the Torah shows that the merchandise is not his ...

“כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ” (ד: כח)

“When you have children and grandchildren and have become established in the land ...”

Hagaon Rav Shimshon Refoel Hirsch, Z'T'L, observed that the greatest threat to the Jewish people occurs when the Torah and Mitzvos lose their novelty and freshness and appear to be old [*V'noshantem*] and stale. It is for this reason that the Torah commands us to remember our exodus from Egypt every day of our lives, in addition to giving us Shabbos and Yomim Tovim which also commemorate *Yetzi'as Mitzraim*. We must constantly remember “the goodness of your youth, your love as a bride” - for in this manner we will be able to study and observe the Torah with renewed vigor and enthusiasm.

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

There is a dispute among the Poskim concerning whether the *Mitzva min haTorah* is to wear Tefillin the entire day, or whether it is sufficient to wear them for a short time, and the Rabonnon said that they should be worn the entire day, but later said that since most people find it difficult to maintain a *Guf Noki* for extended periods of time, most people should not wear Tefillin all day long (see *Bei'ur Halacha* 37:1).

Hagaon Rav Chaim Volozhin Z'T'L (Cited in *Kesser Rosh* 15) said that the Vilna Gaon was very pained by the fact that most people did not wear Tefillin all day, and said that if he had the strength, he would travel throughout the Jewish world to attempt to convince people to wear Tefillin all day, since with minimal effort one can maintain a *Guf Noki*, and while wearing Tefillin one fulfills eight positive Mitzvos.

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) Was it permissible to drink *Yayin Nesech* taken from other nations in a *Milchemes Mitzva*?
- 2) If one reads the paragraphs of *Shema* in the wrong order, has he fulfilled his obligation?
- 3) If one affixes a Mezuza to a doorpost that is not in place, and then attaches the doorpost to its proper place, has he fulfilled the Mitzva of Mezuza?
- 4) How close [in *Amos*] did Moshe come to Eretz Yisroel?
- 5) Who did Moshe ask to Daven for him that he merit entering Eretz Yisroel?
- 6) Who asked to be allowed to enter Eretz Yisroel as a bird or through underground tunnels?
- 7) The custom - based on a compromise between two views - is to place the Mezuza on a slant. If this is not possible, which is better - to place it vertically or horizontally?
- 8) A right-handed person places his right hand over his eyes when reciting *Kri'as Shema* (Mishna Berura 61:17). Which hand should a left-handed person place over his eyes when reciting *Kri'as Shema*?

- 9) What physical change to the place of the Beis Hamikdash will herald the return of the Shechina to the *Makom Hamikdash*?
- 10) If the purpose of reciting *Keil Melech Ne'eman* in *Kri'as Shema* privately is to increase the number of words of Shema to 248 which correspond to the 248 *Eivorim* in a man, do women [who have 252 *Eivorim*] have to recite *Keil Melech Ne'eman*?
- 11) What does *Kri'as Shema* have to do with the *Aseres Hadibros*?
- 12) What is the source of the Shabbos Nachamu Kiddush?
- 13) When did Moshe recite Shira after crossing a body of water? When did he recite Shira before attempting to cross another body of water?
- 14) If one did not have proper *Kavana* for the first Posuk of *Krias Shema*, may he repeat it?
- 15) Other than "Shema - Shema", what else should not be repeated because it gives the appearance of worshipping two deities?
- 16) How did Moshe sin - and was punished - by using the word "*Rav*"?

ANSWERS

- 1) According to the Rambam (Hil. Melochim 8), *Yayin Nesech* taken during a *Milchemes Mitzva* was permissible to be drunk. The Ramban (Devorim 6:10) disagrees with this.
- 2) If one reads the *Parshiyos* of *Kri'as Shema* in the wrong order, he nevertheless, has fulfilled his *Mitzva* of *Kri'as Shema* (Orach Chaim 64:1).
- 3) If one affixes a *Mezuzah* to a detached doorpost, and then attaches the doorpost, the *Mezuzah* is invalid because of *תעשה ולא מן העשוי* (Menachos 33a, Yoreh Deah 289:5).
- 4) Moshe came within fifty *Amos* [the width of the *Yardein*] of Eretz Yisroel (Sifrei, Vo'eschanan 26; Ba'al Haturim 3:25).
- 5) Moshe asked Elazar to Daven that he merit entering Eretz Yisroel (Midrash Hagadol, Devorim 31:14).
- 6) Moshe Rabbeinu (Rokei'ach 3:26; Sifri, Pinchas "עלה אל הר העברים"; Mechilta Beshalach, Vayavo Amaleik).
- 7) Vertically (Pischei Teshuva, Yoreh Deah 289:15).
- 8) His right hand (Orchos Rabbeinu I:168; Teshuvos Ba'eir Moshe II:1).

- 9) The place of the Beis Hamikdash will become a mountain (Tosefta, Brachos 1:16).
- 10) Yes (see *Minchas Elazar* II:28).
- 11) All of the *Aseres Hadibros* are alluded to in the *Kri'as Shema* (Yerushalmi, Brachos 1:1).
- 12) The *Ritva* at the end of *Ta'anis* writes that because *Bnei Yisroel* stopped dying on the 15th of Av in the 40th year in the *Midbar*, it became customary to celebrate with a special *Seuda* on the *Shabbos* after *Tisha B'av* which falls closest to *Tu B'av*.
- 13) Moshe sang *Shira* after crossing the *Yam Suf*. According to the *Panei'ach Raza* (3:25), when Moshe said "אעברה נא", he asked to be able to cross the *Yardein* which is 50 (י') *Amos* wide, and to step one (א') *Ama* into Eretz Yisroel (represented by the word "א-י"). The *Ba'al Haturim* (3:23) notes that the numerical value of the word 'יאתחנן' equals 'שירה' to allude to the fact that Moshe recited *Shira* so that his *Tefillos* be accepted [that he be allowed to cross the *Yardein*].
- 14) Yes, but he should do so quietly (*Mishna Berura* 61:22).
- 15) *Modim* and *Amein* (see *Brochos* 33b, *Orach Chaim* 61:9-12).
- 16) Because Moshe told *Adas Korach*: "רב לכם בני לוי", he was punished by Hashem telling him: "רב לך אל תוסף" "דבר אלי עוד בדבר הזה" (*Sota* 13b).

NOW AVAILABLE

The sefer *נר מתתיהו* is available for purchase:

- in seforim stores
- via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
- by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood.
Please be in touch via email.

The sefer *מצא טוב* on *שמחות* and the set of *Torah Lodaas* volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, *Torah Lodaas* is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive *Torah Lodaas* is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

*The material for this issue has been reprinted
from previous years*